

Богатирьов Іван Григорович,
професор кафедри кримінального права
та кримінології Університету державної
фіскальної служби України, доктор
юридичних наук, професор

КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В МИТНІЙ СФЕРІ

Запобігання злочинності у митній сфері обумовлена тим, що злочини які вчиняються на митниці в першу чергу пов'язані з корупцією, контрабандою, порушенням митних правил. Із вищевикладеного випливає вагоме суспільно-політичне значення досліджуваної проблеми та підвищений інтерес наукової спільноти до розроблення кримінологічних засад її запобігання.

Сучасна митниця – це «Електронна митниця», заснована на ІТ-технологіях централізованого управління товаропотоками, здійсненні безконтактного митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, автоматичного оформлення товарів і ТЗ в митних режимах, комп'ютерному аналізі рішень посадових осіб за результатами виконаних митних процедур[1, с. 11].

В сучасних реаліях митні органи України забезпечують понад третину щорічних грошових надходжень до бюджетів різних рівнів, захищають економічні інтереси держави, сприяють розвитку зовнішньої торгівлі, протидіють контрабанді і порушенням митних правил. Основна маса злочинів, які вчиняються на митниці відбувається під час митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Таким чином, митним органам доводиться працювати в умовах, коли значна частина товарно-грошових потоків у сфері зовнішньої торгівлі перебувають в тіні, а внутрішній ринок оптово-роздрібної торгівлі суттєво залежний від «сірого» і «чорного» імпорту. Все це негативно позначається на законності і прозорості роботи митних органів та їх посадових осіб.

Проведене нами узагальнення результатів загальнонаціональних соціологічних досліджень про стан злочинності у митній сфері показало входження митних органів до першої п'ятірки рейтингового списку найбільш корумпованих державних органів. Такий стан пояснюється не скільки об'єктивним ускладненням криміногенної ситуації в митній сфері, стільки проведенням загальнодержавної кампанії боротьби з корупцією та відповідною реакцією правоохоронних органів на нову політику держави.

Злочинність у митній сфері – це суспільно-небезпечне явище, яке характеризується незаконним переміщенням товарів через митний кордон України під час здійснення процедур митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів в режимах «імпорт», «експорт» і «тимчасове ввезення». Вчиняється така

злочинність спеціальним суб'єктом (посадовою особою) з метою одержання неправомірної вигоди матеріального або нематеріального характеру а також незаконного збагачення на постійній основі.

Слід підтримати думку Є. В. Додіна про те, що Україна взагалі може стати ключовим незаконним ринком зброї у світі не тільки через Донбас, але і через мережу компаній та осіб, які постачали зброю з одеського порту в гарячі точки на мапі світу.

До речі, за даними дослідника на кордоні з Польщею за 18 місяців після початку конфлікту на Донбасі польські прикордонники вилучили у контрабандистів 53 одиниці зброї. Для порівняння, у 2013 році за аналогічний період вилучили лише три одиниці. У Білорусі за 2015 рік співробітники прикордонного комітету вилучили 53 одиниці зброї та 500 патронів. У 2016–2017 роках ці тенденції лише збільшують динаміку [2].

Найбільш ураженими злочинністю у митній сфері є митниці Львівської, Закарпатської, Волинської, Одеської і Миколаївської областей, що пояснюється проходженням маршрутів незаконного переміщення товарів і контрабанди. До речі, за даними вітчизняних вчених злочинністю у митній сфері на території вказаних областей носить системний характер.

Серед причин і умов злочинності у митній сфері України варто виділити: недоліки в управлінні державною митною справою в нових умовах ведення зовнішньої торгівлі; незавершеність реформування митної системи; недоліки і прогалини митного законодавства; не спроможність використання митними органами новітніх сучасних технологій митного контролю; високий рівень корумпованості на всіх гілках законодавчої і виконавчої влади, що спонукає до формального підходу при здійсненні митного контролю безпосередніми його виконавцями тощо.

Щодо кримінологічних засад запобігання злочинності в митній сфері варто зазначити по перше, на захист інтересів держави і бізнесу від проявів корупції на митницях, по друге, це мінімізація правоохоронними органами детермінантів в діяльності осіб, уповноважених на здійснення митних процедур та зниження рівня вчинення ними кримінальних правопорушень, що вчиняються під час здійснення митних процедур.

Серед суб'єктів запобігання злочинності у митній сфері ми виділяємо: органи і служби ДФС України, до компетенції яких входить здійснення заходів запобігання, відвернення і припинення вчинення кримінальних правопорушень під час здійснення митних процедур; органи і служби ДФС України, уповноважені здійснювати оперативно-розшукові заходи з виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень у митній сфері; антикорупційні громадські об'єднання, а також спеціалізовані міжнародні митні організації.

Насамкінець, кримінологічні засади запобігання злочинності у митній сфері передбачають:

- централізоване управління ланцюгом переміщення товарів через митний кордон України і роботою посадових осіб митних органів з метою подолання митного шахрайства, фальсифікації товарів, контрабанди, зловживання митними пільгами, порушень митних правил;

- всебічна автоматизація проведення посадовими особами митних органів спрощених митних процедур шляхом прозорого застосування митного і податкового законодавства під час здійснення митного контролю;

- підвищення функціональної спроможності митних органів шляхом модернізації системи оплати праці і кадрової політики в митних органах;

- європейське обладнання пунктів пропуску інформаційно-сервісними терміналами з електронного декларування товарів та сплати митних платежів; створення сучасних комп'ютерних програм розрахунку всіх видів митних платежів і контролю правильності їх обчислення;

- законодавче удосконалення проведення на митному кордоні митних процедур під час здійснення митного контролю переміщення товарів через митний кордон України.

Список використаних джерел

1. Олійник Д.О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 20 с.

2. Додін Є. В. Митна злочинність: поняття та структура / Є. В. Додін // Митна справа. – 2010. – № 3. – С. 17–29

Богатирьова Ольга Іванівна,

професор кафедри кримінального права і кримінології Університету державної фіскальної служби України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто організаційно-правові засади функціонування системи пробації в Україні. Визначено її організаційну структуру: 1. державна установа «Центр пробації»; 2. структурні підрозділи Центру пробації – регіональні філії; 3. територіальні підрозділи – уповноважені органи з питань пробації; 4. сектори ювенальної пробації – центри ювенальної пробації.

Ключові слова: пробація, державна установа «Центр пробації», уповноважений орган з питань пробації, центр ювенальної пробації.